

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an — — — — — 40 Lei.
Pe jumătate de an — — — — — 20 Lei.

Apare odată la săptămână:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA:
Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și județ Nr. 266.

„Hristos a înviat“.

Domnilor Deputați!

Nainte de ce aș deschide sesiunea Sinodului nostru eparhial convocată pe ziua de astăzi, mulțumesc prevedinței divine, că m'a învrednicit de zile, ca să pot președa și aceasta a 24 sesiune sinodală.

Când acum arunc privirea mea asupra Domniilor Voastre Domnilor deputați, trebuie să mărturisesc și se recunosc, că deși nu am norocirea ca să Vă cunosc pre toți personal și de mai nainte, am însă credința firmă, că fiind toți fii devotați ai bisericii și diecezei noastre arădane, a-ți primit mandatul de deputat cu dorul ferbinte și promisiunea solemnă de a promova fiște-care de după putințele sale bunulmers al afacerilor diecezei, și în aceasta convingere Vă întimpin pre Domniile Voastre Domnilor deputați vechi și noui cu toată dragostea și stima mea arhierescă și Vă salut cu creștinească salutare „Hristos a înviat“, dorind ferbinte ca Hristos, care a înviat din morți, să învie și în sufletele voastre de buni creștini și să îndrepte pașii și cugetele voastre spre pazirea și urmarea sfintelor sale învățături, spre pace și frățescă conlucrare, și prin acestea la promovarea intereselor binepricepute ale bisericii noastre naționale, devenită acum biserică dominantă.

Domnilor Deputați!

Prilegiul întunirii noastre de acum îi folosesc nainte de toate spre a Vă arăta, că dela ultima noastră întrunire, noi și poporul din orașul și județul Arad am avut o zi de adevărată elevare și înălțare sufletească, a fost ziua de 10 Noemvre, când Majestatea Sa, gloriosul nostru domnitor Ferdinand I s-a îndurat prea grațios a cerceta orașul nostru.

La venirea S-a, Majestatea Sa s-a îndurat preagrațios a descinde de-a dreptul la catedrala noastră, unde la așteptat clerul, și fruntașii cu mult popor în frunte cu mine, care l-am întimpinat cu următoarea vorbire:

Majestatea Voastră!

Sire!

„Clerul și poporul ortodox român din orașul și județul Arad, prăznuiește astăzi una din cele mai alese și mai însemnate zile ale vieții sale naționale românești astfel: că putem exclama cu Psalmistul: „Aceasta este cu adevărat ziua, care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim în trânsa“.

Și întru adevăr, ziua de astăzi pentru noi credincioșii acestei provincii este mare și însemnată, este zi de adevărată sărbătoare națională, pentru că astăzi ni s'a dat rara fericire de a Vă putea vedea în mijlocul nostru, de a Vă întimpin și saluta cu tot libovul inimii nu numai ca și pe gloriosul nostru Suveran, ci și ca pre înfăptuitorul României-mari, și pre desrobitorul nostru din cătușele amare ale veacurilor, și de aceea acum, când Majestatea Voastră pașiți pentru prima dată pe teritorul eparhiei și a reședinței noastre episcopoești, primiți Vă rugăm omagiile noastre de adâncă și necondiționată credință, alipire și supunere și de cel mai deplin devotement.

Coborârea Majestății Voastre în mijlocul poporului, și descinderea directă a Majestății Voastre în acest lăcaș al măririi lui Dumnezeu, pe pragul căreia încă n'a pășit alt cap încoronat, fiind o dovadă grăitoare despre dragostea părintească față de noi, supușii voștri, și de atențiunea specială ce o dați bisericii noastre dominante, ne va servi de îndemn puternic pentru a ține tot cu mai multă tărie la credința acestei sfinte biserici și la dezvoltarea și întărirea așezămintelor ei religioase-morali și culturali economice, pentru că biserica ne-a fost și ne este izvor de mângăere și întărire în zilele cu soare, scut și ocrotire în zilele de restriste.

Vă rugăm respectuos, să Vă simțiți bine în mijlocul nostru, aici avem pace și trăim în relațiuni bune cu toți minoritarii, cu conaționaliții noștri uniți, cu coreligionarii noștri sârbi și cu toate celelalte confesiuni, cu cari ne-am trezit viețuind în societate pe acest pământ al României întregite.

Primiți, Vă rugăm omagiile noastre de adâncă și necondiționată credință, alipire și supunere și de cel mai deplin devotament, și facem promisiunea solemnă, de a ruga providența, să Vă dăruiască ani de pacinică domnie până la cele mai extreme hotare ale vieții omenești spre salutea Țării, spre mulțumirea supușilor și spre năntarea și întărirea bisericii noastre naționale române“.

Să trăiți Majestate!

Ura, ura, ura.

În ziua următoare am însoțit apoi pe Majestatea Sa la Timișoara, teritoriul diecezei mele, unde la întâmpinat și salutat I. P. Sa arhiepiscop și metr. dr. Nicolae Bălan.

Domnilor Deputați!

Am intrat cu ajutorul lui Dumnezeu în anul al 55-lea de viață constituțională, și eu unul, care am petrecut dela început și cu deosebită atențiune și interes mersul discuțiilor, am deosebită bucurie să constat, că sinoadele noastre eparhiale în tot trecutul lor îndepărtat și apropiat a fost la înălțarea chemării lor astfel, că viața constituțională s'a dezvoltat în cale normală și în spiritul evangheliei lui Hristos, nu s'a ocupat cu alte afaceri, decât cu celea bisericesti, școlare și epitropești în cel mai strâns înțeles al cuvântului.

Cunoscând acestea, nu mă îndoiesc, că și sinodul nostru eparhial de acum încă va urma aceasta cale pretinsă de interesele superioare ale bisericii noastre, de aceea Vă și rog, ca în cursul desbaterilor sinodale să fiți conduși de duhul Evangheliei, de duhul toleranței, al păcii și a bunei înțelegeri și atât mai vârtos, cu cât stăm în pragul unirei bisericii, și nu cumva pentru vre-un gest nepotrivit să ni-se impute, că nu suntem maturi și vrednici de viață constituțională, de care ne bucurăm mai bine de un jumătate de veac.

Eu am impresia, că întrunirea noastră de acum este însoțită de adevărată dragoste frățască și de încredere reciprocă, și dacă este așa, precum nu mă îndoiesc, apoi dela prudența și ținuta DVoastră atârnă ca tot sub asemenea impresii să ne și despărțim, ca apoi în viitorul apropiat să ne întrunim și mai voioși și tot cu mai multă dragoste și încredere reciprocă.

De aceea, spre deplina orientare a Domniilor Voastre Domnilor deputați vechi și noi ating, că Regulamentul afacerilor noastre interne recunoaște fiecărui deputat dreptul de a ne adresa și câte o interpelație și a face și propuneri concrete în afacerile dela ordinea zilei.

Dupăce însă în cursul timpului am observat, că unii dintre deputații noi, în deplina lor neorientare, ne adresează interpelații și în afaceri rezolvite ori pe cale de rezolvire meritorie, Vă rog pe toți, ca mai înainte de a-mi adresa vr'o interpelare să mi-o comunicați din ziua premărgătoare, ca să mă pot orienta, și eventual să dau deslușirile așteptate, ca astfel să nu pierdem timpul scump în ședința publică cu lucruri eventual fără rost; iar acei domni deputați, cari ar avea vre-o propunere, aceea să mi-o prezinte în scris, ca astfel după natura ei să se poată pertracta imediat ori să se transpună comisiei în cădere.

Rapoartele consistoriale se vor prezenta imediat după constituirea sinodului, dar Vă rog de pe acum, să le cetiți și să le dați atențiunea cuvenită.

Vă rog apoi să participați punctual și la ora hotărâtă la ședințe, ca să știți tot ce se pertractează, pentru că se va ceti catalogul, și cei ce nu vor fi prezenți la deschiderea ședinței, se vor considera absenți cu consecințele legale.

Eu din parte-mi dau expresiune sinceră bucuriei mele că ați primit mandatul oferit, prin ce mi-ați făcut plăcerea de a vă cunoaște și personal, mi-ați sporit turma văzută și ați luat angajamentul de a da pilde bune credincioșilor prin cercetarea regulată a bisericii, prin împlinirea datorințelor creștinești și prin interesarea de toate afacerile ei nu numai în sinod ci și afară de sinod, și astfel ați dovedit, că sunteți nu numai buni bisericeni ci și naționaliști, căci biserică fără naționaliști și naționaliști fără biserică nici că se poate închipui.

De aceea, precum în sfânta biserică așa și acum, implorând cu drag darul și binecuvântarea lui Dumnezeu asupra noastră și asupra lucrurilor noastre, declar sesiunea sinodului nostru eparhial convocată pe ziua de astăzi deschisă.

Sinodul eparhial.

Pe Dumineca Tomei, a fost convocat Sinodul eparhiei noastre în biserică catedrală din Arad. Nainte de deschidere P. S. Sa părintele Episcop Ioan a săvârșit sf. Liturgie împreună cu chemarea Duhului sfânt, asistat de 9 preoți și un diacon. Apoi deputații sinodali împreună cu un public numeros au mers în sala internatului diecezan, de unde o deputație de 3 înși au invitat pe P. S. Sa ca să prezideze și să deschiză sinodul. P. S. Sa

și face apariția între uralele deputaților prezenți și deschide sinodul prin vorbirea ce-o publicăm în fruntea acestui organ. La citirea apelului nominal, după cum învederează protocolul de mai jos, 16 deputați din cler și 13 din mireni renunță la mandate, astfel că din 60 de deputați numai 17 și-au prezentat mandatele.

Deci nefiind sinodul capabil a se constitui înaltul prezidiu conform Regulamentului l-a dizolvat. După dizolvare, domnii cari au renunțat la mandate s'au prezentat la P. S. Sa și prin rostul dlui *Vasile Goldiș* L-a asigurat de încrederea lor și că între toate împrejurările vor rămânea fii credincioși ai bisericeii.

Protocol

despre ședința Sinodului eparhial din dieceza ort. română a Aradului, ținută la 21 Aprilie (4 Maiu) 1924 în sala mare a Internatului diecezan de fete.

Președinte: Preasfinția Sa Părintele episcop diecezan *Ioan I. Papp*. Notar: *Dr. Ștefan Cioroian*.

Nr. 1. După asistarea la sf. liturgie împreună cu chemarea Duhului sfânt, celebrată în catedrală, întrunindu-se deputații sinodali la orele 12 din zi în localul sus arătat, prin o delegație invită pe P. S. Domnul Episcop *Ioan I. Papp*, care prezentându-se, deschide sesiunea prin următorul cuvânt ascultat cu multă plăcere.

(Vezi cuvântarea alăturată.)

Nr. 2. În conformitate cu dispoziția §-lui 3 din Regulamentul afacerilor interne, înaltul prezidiu invită pe deputații: *Dr. Ștefan Cioroian*, *Iuliu Ionescu* și *Ludovic Cioban* să îndeplinească oficiul de notari provizori.

Numiții ocupă locul la masa prezidială.

Nr. 3. Dându-se cetire apelului nominal al celor 50 de deputați declarați de aleși, — (In cinci cercuri nu s'a ținut scrutiniu, deci 10 deputați nu au avut mandate) — se constată următoarele. Sunt prezenți:

a) *Gheorghe Albu*escu fără credențional; b) cu credențional: *Dr. Dimitrie Barbu*, *Dr. Sever Barbura*, *Dr. Atanasie Brădean*, *Ludovic Cioban*, *Dr. Ștefan Cioroian*, *Dr. Aurel Cosma*, *Pavel Dârlea*, *Dr. Lucian Gheorghevici*, *Dr. Iuliu Ionescu*, *Dr. Paraschiv Licarețiu*, *Titu Mărgineanțiu*, *Dr. Aurel Novac*, *Aurel Oanea*, *Gheorghe Pleș*, *Iuliu Putici*, *Gherasim Sârbu* și *Traian Suci*u; c) *Emanuil Ungurean* și *Iuliu Moldovan* și-au înaintat în scris, prezidiului de-

punerea mandatelor cu adrese separate; d) în decursul cetirii apelului nominal deputații din cler mai jos notați, fiind prezenți, depun mandatele pe lângă următoarea adresă:

Preasfințite Domnule Episcop!

Lucruri și împrejurări din afară, pe cari nu le putem concorda cu *conștiințele noastre de preoți* și cu practicile vieții noastre constituționale-bisericești, ne determină să Vă facem împărtășirile următoare:

Având să se facă alegerile pentru restaurarea Sinodului eparhial, Administrația politică și mai ales ceea din județul Arad, începând dela prefectul județului și până la notarii satelor, dimpreună cu unele din organele polițiale de stat s'au amestecat în alegeri, pe față și într'un mod neobișnuit de silnic până acum, violând libertatea morală și constituțională a credincioșilor alegători. Inșiși alegătorii au fost terorizați în unele părți ale diecezei, prin fel și fel de presiuni, să-și deie votul pentru „candidații partidului liberal” după cum se spunea deschis. Pentru caz de acomodare li se puneau în vedere hotăruri pământești, și repressiuni în caz de-a nu vota cum li se cerea. Ca agenți, cari să presioneze până și prin bisericile noastre cu privilegiul sinoadelor parohiale electorale, au fost trimise persoane oficiale, dintre cari unele erau nu numai de alte credințe, ci și de alte limbi. Până și unii din preoții noștri încă au fost puși în fața tentativelor, cari taie adânc nu numai în libertatea lor morală, ci și în demnitatea lor preotească. Au fost adecă citați pe la prefectura județului Arad, pentru a fi determinați să voteze și să lucre pentru reușită unor candidați designați de un conciliabul politic administrativ.

Ne restrângem, Preasfințite D-le Episcop, să Vă indicăm numai simplu și în termeni generali, aceste tentative, notorice de altfel fiindcă s'au ventilat și în publicitate. De aceea cel mult dacă vom releva un fenomen nou și dureros, ca rezultat al atăror alegeri influențate în mod nelegiuit: *Ca reprezentanți în Sinod ai dreptcredincioșilor noștri creștini* au fost aleși și atari oameni, despre a căroră tragere de inimă pentru cele bisericesti n'am auzit până aci de fel. Ba unii sunt de aceia, cari în viața lor nu calcă nici pragul sfintei biserici, ori sunt rău porniți chiar împotriva așezămintelor ei și împotriva învățăturilor ei de credință.

În chipul acesta rolul organelor politice-administrative și polițiale, cari ni-au influențat alegerile sinodale, este *de două ori funest, vătămând* ele, în aceeași vreme, *spiritul po-*

zitiv de largă și dreaptă libertate morală, care stă la temelia afirmării libere a organizației noastre bisericești și tulburând și concepțiile morale, liber practizate până aci în viața noastră bisericească.

Peste aceasta fățise și dublă jiguire, care ca proporții stă fără precedent în analele eparhiei Aradului, subsemnații nu putem trece, fără de a ne fixa atitudinea în concordanță cu învățătura Mântuitorului Hristos, ai cărui slujitori suntem.

La temelile bisericii Sale, Domnul și Mântuitorul nostru a pus libertatea, care după cuvântul apostolului, trebuie să lucreze și în oameni și prin oameni. „Au nu știți că suveți casa lui Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu locuiește întru voi?” (I. Cor. III. 16). „Voi la slobozenie — Libertate — văți chemat, fraților, numai să nu dați slobozenia voastră spre prilej trupului” (Gal. V. 13) Această libertate, care pleacă dela Domnul Hristos și duce către Dânsul, este pusă și la temelia vieții noastre constituționale bisericești.

De aceea în ședința dela 7/19 Octombrie 1868 a primului Congres național-bisericesc, care ni-a votat Statutul Organic, ca o Magna Charta Libertatum în întreagă Biserica Răsăritului, însuși mitropolitul Andreiu Șaguna spunea la încheierea Congresului următoarele: „Toți suntem împreună lucrători a unui Dumnezeu” prin organizația noastră statutară și că „este o libertate pe bază pozitivă în asociațiunea noastră bisericească”.

Așa s'a zis atunci, când s'au pus temelile vieții noastre constituționale bisericești. Iar azi vedem, că libertatea pozitivă a bisericii, libertate izvorâtă din Dreptul Divin și ocrotită prin Legi de Stat, ni-s'a violentat prin siluirea alegerilor mirenești și prin încercare de a influența și alegerile preoțești. În chipul acesta noi ne vedem stânjenți în misiunea noastră de împreună lucrători ai lui Dumnezeu, iar locul libertății electorale-constituționale și al muncii armonice pentru înflorirea bisericii și a vieții creștinești, tinde acum să-l acapareze sumuțările vinovate dintre frați și împărecherile detestabile de ordin pământesc, precum și silnicii incompatibile cu sfințenia și cu rostul bisericii. Cu un cuvânt vedem, cum vinovata slugire „spre prilej trupului” — adică patimile izvorâte din vrajba politică, prin cari se subminează pacea și fericirea țării și a cetățenilor ei — pășește îndrăzneț să între acum și în „sfânta sfinclor” Neamului nostru!

În vederea acestei primejdii, noi, îndatorați Domnului Hristos și sfintei Sale Biserici

prin hirotonie și prin jurământul preoțesc, nu putem avea decât numai o singură atitudine și anume:

Oricine, prin orice fel de mijloace și ori când ar violenta libertatea morală și constituțională a noastră și a Bisericii noastre, întră pentru noi în prevederile cuvântului Sf. Apostol Pavel (Gal. I. 8): „Ci măcar și noi sau înger din ceriu de vă va binevesti vouă afară de ceea ce am binevestit vouă, anatemă să fie”.

Drept aceea — fără privire la credințele politice ale altora sau chiar și ale noastre, — noi detestăm orice fel de pornire care alterează libertatea noastră bisericească, izvorită din Drept divin și ocrotită prin Legi de Stat. Noi protestăm împotriva oricărui spirit de partid politic și de oricare natură, prin care se tinde de a se introduce în Sf. Biserică spiritul de Corintenism, spre anihilarea spiritului de armonică conlucrare de până aci sub steagul Mântuitorului nostru Iisus Hristos și al Statutului nostru organic.

De aceea, în semn de protest împotriva violentării constituției noastre bisericești și a libertății credincioșilor noștri, precum și împotriva duhului zavistnic, care vrea să se fugișeze acum și în viața noastră bisericească, — subsemnații punem la mâinile Pr. Sf. Voastre, ca și Episcop și prezident al Sinodului eparhial, mandatele noastre de deputați sinodali, rugându-Vă cu adânc respect:

Să binevoi-Ți a lua contactul cu organele superioare bisericești, spre a reclama: să nu se mai aducă pe viitor o asemenea necinstire numelui Domnului nostru Iisus Hristos și Legii noastre bisericești.

Arad, la 21 Aprilie st. v. 1924.

Mihaiu Păcășian, ss.,
asesor consistorial.

Mihaiu Lucușia, ss.,
protopopul Șiriei.

Iuliu Bodea, ss.,
paroh în Buteni.

Cornel Lazar, ss.,
protopopul Hălmașului.

Const. Lazar, ss.,
paroh în Zeldiș-Saturân.

Florian Roxin, ss.,
protopopul Buteniilor.

Iustin Monția, ss.,
paroh în Șicula.

Adam Groza, ss.,
paroh, Coșteiu-mare.

Dr. Gheorghe Ciuhandu, ss.,
asesor consistorial.

Procopiu Givulescu, ss.,
protopopul Radnei.

Ioan Georgia, ss.,
protopopul Ienopolei.

Dr. Teodor Botiș, ss.,
director seminarial.

Demetriu Muscan, ss.,
asesor referent.

Traian Vășian, ss.,
protopopul Aradului.

Fabriciu Manuilă, ss.,
protopopul Lipovei.

Dr. Patriciu Tiucra, ss.,
protopopul Timișorii.

La aceasta se alătură și deputatul dimcler Adam Groza.

e) Unsprezece deputați mireni, cari de asemenea sunt prezenți, prezintă cererea prin care renunță la mandatele primite și anume:

Nr. 4. În urma aces ora, avându-se în vedere dispoziția §-lui 48 din Regulamentul afacerilor interne pentru sinodul eparhial, în urma căreia Sinodul numai atunci este în număr de a lucra respective de a aduce hotărâri valide, dacă vor fi prezenți cel puțin cu unul mai mult ca jumătate din numărul total și după ce din cei 50 deputați aleși sunt prezenți numai 18, iar 29 și-au depus mandatele, — și 3 nu s'au prezentat;

Prezidiul, dând cetire §-lui 63 din Regulament, constată în fața celor prezenți imposibilitatea constituirii respective a întrunirii sinodului și tot pe baza acestui § dizolvă adunarea rezervând Consistorului eparhial dreptul de a dispune cele ulterioare.

După acestea P. S. Sa mulțumește celor prezenți pentru participare, ridică ședința și părăsește localitatea.

D. C. M. S.

Ioan J. Sapp ss., Dr. Ștefan Cioroianu ss.,
Episcop-președinte. notar.

Urgia unionistă din județul Aradului și Reacțiunea ortodoxă (1834—35.)

de Dr. GHEORGHE CIUHANU.

(Urmare.)

Se încinsese deci, o luptă strașnică, deoparte pentru subminarea, iar de alta pentru apărarea ortodoxiei, în dieceza Aradului. Deoparte era Vulcan, sprijinit de administrația politică, de domniile feudale și de organele camerale (ale domeniilor statului); iar de cealaltă parte era administratorul eparhial, cu Consistorul, ocrotit de mitropolitul Carlovețului și sprijinit pe masele populare, revoltate în suflet dar incapabile de o rezistență pe față, deocamdată. Chiar și informațiile incomplete ce le avem deocamdată, încă sunt suficiente pentru a schița aceasta dureroasă sfâșiere dintre frați, provocată de un episcop român cu aureolă de naționalist, căruia îi stătea în față, apărând unitatea religioasă românească a eparhiei Aradului, un urgisit episcop „sârb“.

Acest episcop denunță (18 mai v. 1834) mitropolitului său jignirea aduse preoților noștri din Comlăuș și încercarea lui Vulcan de a face prozeliți la

Șimand și totatunci protestă și la comitat. ¹⁾ Episcopia mai denunțase și cazul satrapului Salbeck de pe Valea-Murășului precum și pe prefectul cameral Markovits József și pe notarul Horchi din Buteni, pentru făgăduințele goale, cu cari se amăgea poporul de a trece la unire și pentru amenințarea protopopului Teodor Popoviciu, că va fi închis la Muncaciu pentru că a îndemnat poporul să nu iee în samă uneltirile notarului. Pe urma acestui denunț, mitropolitul își făcea datoria mai departe, făcând arătare la Consiliul Locotenențial²⁾.

La 1 iunie 1834 episcopia denunță mitropolitului cazurile de teroare de pe Valea-Deznei, săvârșite de satrapul Salbeck, jude la tablă, apoi solgăbirăul Kornya, Paszkutz, fiscalul — un unit — al contelui Königsegg, și Török dela Dezna. Arătarea către mitropolitul cuprinde și celelalte ticăloșii, pe care le cunoaștem deja³⁾.

Dar nici Vulcan nu stătează pe loc. El, cam în aceeași vreme, colindă prin județ, „cu bunătați și spaimă”, după vorba protopopului Protici, — cu ciurda de vite după sine, cum a rămas tradiția în popor, spre a împărți țărani or săraci, cari primiau unirea, și cu droia de „persecutori” (poliția de atunci) și de oficiali administrativi. El, de pildă în 4 iunie, când era în Arad, iată, ce și cum lucră. Punea la cale luarea sesiunilor parohiale dela preoții ortodocși din Galșa și predarea lor la mâna preotului unit, și comitatul aduce momentan hotărîre, din ședință, pe placul episcopului gr.-catholic⁴⁾. Tot în aceea zi, episcopul Vulcan, prin scrisoarea datată din Arad, îl denunță la comitat pe episcopul Manuilovici pentru circulara sa cunoscută dela 6 april, pe care o prezintă comitatului — de sigur din mâna satrapului Salbeck, care o luase în modul cunoscut dela Petriș — în traducere ungurească⁵⁾ (oláh nyelvből Magyarra fordított párban).

Acum, dăm din nou de o remonstrare din partea mitropolitului, purtând datul de 7 iunie 1834, îndreptată către locurile mai înalte, și spunându-se în ea, cum preoți uniți, adunând popor ortodox la Dezna, batjocoresc religia ortodoxă și amăgesc la unire. Mitropolitul mai adăogă, că dacă toate aceste lucruri se petrec neîmpedecate și nepedepsite, atunci el, mitropolitul, nu poate crede altceva, decât că aceste se fac potrivit cu intențiunile însuși guvernului.⁶⁾ Aceasta jalbă încă ajunge la comitat; cu ce rezultat, vom vedea.

Când mitropolitul făcea aceasta intervenire, era în Viena. A treia zi, în 9 iunie, dânsul scria, tot din Viena, arhimandritului Moise Manuilovici, care ținea locul episcopului-administrator, când acesta absentă din Arad, precum și Consistorului, luând act cu mul-

tumire sufletească despre ieșirea episcopului Maxim pe sate, pentru a întări poporul în credința strămoșască. Consistorului îi notifică mitropolitul, că a intervenit deja de trei ori până aci, și îndeamnă să facă și pe mai departe Consistorul tot ce se poate pentru înlăturarea acestui rău mare. Ca mijloc de apărare, mitropolitul recomandă pășirea energică față de uneltitorii în favorul unirei și, totodată, avertizarea preoțimei să absteie dela exacțiuni stolare față de popor.⁷⁾ Scrisorile aceste ajung la episcopie în 18 iunie. Ele își au imediat efectul moral.

Ca urmare a lor este a se privi pășirea energică a episcopului Maxim, prin protestul său din 1 iulie către adunarea comitatului, după ce intervenirile sale repetite de mai nainte către viceșpanul comitatului nu avuseră nici un efect.

În acest protest — găsit la comitat⁸⁾ — episcopul accentuiază diregătoria sa de cârmuitor canonic al eparhiei Aradului, în care calitate datoria sa de frunte este să ceară remediarea jignirilor aduse credincioșilor săi. Dânsul face reproșul binemeritat, că trei interveniri ale sale către viceșpan au rămas fără de orice răspuns, și continuă a-și înșiră gravaminele, acum înaintea adunării comitatului, cuprinzându-le sub 5 puncte, pe cari le rezumăm în următoarele:

Însuși Vulcan exoperase emiterea dispozițiunei regești din 29 nov. 1814 de sub Nr. 30561, pe urma căreia, ceice aveau să se unească cu biserica r. cat, trebuie treacă din convingere și, deci, trebuie să treacă după ce vor fi avut parte de o instrucțiune religioasă. Prin urmare procedurile unioniste de acum stau în contradicere cu dispozițiunea regelui, deoarece gloatelor nu li-se dă răgaz nici măcar de a se resgândi.

„Foarte se înșală, zice episcopul, cine crede de posibil, ca într'un ceas, două, o gloată de mai multe sute de suflete să-și deie seamă în conștiința sa, mai ales la poporul de rând, asupra căruia are cea mai mare influință obișnuința și practicile sale de mai nainte. Iar cine se bucură de asemenea schimbări repentine, nu-și dă seama, că atari schimbări nu aduc nici un bine statornic, nici sub raportul politic, dar nici sub cel moral”. Episcopul le mai aruncă în obraz atâtea și-atâtea eșecuri ale „deputației”, când poporul a refuzat de a se lăsa sedus și intimidat, iar organele comitatului și-au repetit încercările, chiar cu concursul funcționarilor civili, cari, după dispozițiunea regească din 1789 dd. 17 febr, au să se abțină dela influințări și numai să aziste la treceri.

Față cu abuzurile și silniciile, pe cari le cunoaștem deja, episcopul mai reproșează și aceea, că misionarii (elki tanítók) gr.-catici, după pomenitele ordinațiuni, aveau să meargă numai acolo unde erau ceruți de popor. Ei însă cutrierău satele de-arândul, chiar și unde nu erau poștiți, și chiar și unde nu

¹⁾ Arh. Epp. N. 111/834. fascic, III.

²⁾ Arătarea mitropolitului în copie, în Arhiv. comitatului Arad, la Nr. 1719/834.

³⁾ Arh. Epp. Nr. 119. în fasc. III: 1834.

⁴⁾ Prot. ședințelor comitatului, hotărîrea Nr. 719/834.

⁵⁾ Arhiv. cott. Arad: Nr. 719/834.

⁶⁾ Arhiv. cott. Arad, nr. 1719/834.

⁷⁾ Epistolele, în arh. epp. la nr. 120, fasc. III: 1834.

⁸⁾ Arh. cott. Arad, nr. 784/834.

erau porți rămăneau timp mai îndelungat sau reveniau fără să fie poftiți. Acestor misionari li reproșează episcopul și aceea, că în favorul izbândeii lor, uneltau și pe motive naționaliste și propagă ura în sinul societății (e vorba de intrigarea la românii ortodocși împotriva coreligionarilor sârbi), și cere interzicerea atâror agitațiuni.

Episcopul mai reîmprospetează în atenția comitatului silniciile agenților civili ai unirei și cazul silnic al unirii dela Gașa, și încheie cu aceea, că în atitudinile potrivnice bisericii pe care o cărmuește, vede și jignirea persoanei și a demnității sale episcopale, din care pricină a și făcut deja pașii necesari la Consiliul locotenențial regesc din Buda.

Câte va zile mai târziu (5 iulie), episcopul avea un nou prilej să se plângă mitropolitului său pentru lucruri din părțile Șebiuului⁹⁾ și de pe Valea-Murășului¹⁰⁾.

După atâtea chinuri la adresa poporului dreptcredincios din județul Aradului și după atâtea sbuciumări și interveniri din partea factorilor ortodocși în toate părțile, se milostivește (11 nov. 1834) Consiliul locotenențial regesc să intervină la comitat. Atunci îi trimite adeca trei remonstrații ale mitropolitului, cerând grabnică investigație. A și avut cui să se adreseze!

Comitatul se ocupă de chestiune și le citește pe toate trele în adunarea generală a comitatului. Asupra jalbelor, adunarea ajunge la următorul chip de a rezona: Jalbele mitropolitului ortodox „ni-se par a fi de o atare natură, încât ele nu sunt vrednice de a se face cercetare asupra cuprinsului lor“.

„Pentru că, ori de vom lua sub cea mai severă cercetare *acuzele* ridicate împotriva persoanelor învinuite, ori de vom avea în vedere împrejurările înscrinate prin cari s'a promovat unirea, acelea, chiar și dacă printr'o minuțioasă investigație s'ar dovedi, și în acest caz cu greu credem că ar putea atrage după sine oarecari sancțiuni. Prin urmare, așa continuă comitatul în răspunsul său către Consiliul locotenențial, nu ne putem închipui, că scopul ordonării investigației ar putea fi altul, decât: sau aceea, ca cei învinuiți să au promovat unirea prin promisiuni să fie pedepsiți, sau aceea, ca acestui mod de a lăți unirea să i-se pună stavilă pentru viitor“. Deci se ajunge la concluzia, că „investigația nu e necesară și n'are nici un înțeles“¹¹⁾.

Mai limpede nici că se putea recunoaște, și tot atunci și a se acoperi, niște mișelii îndrăznețe!

Eră deci prea evident, că toate intervenirile mitropolitului ortodox au să rămână, cel puțin de o camdată, numai toacă la urechia surzilor dela Viena și Buda și Arad, purtați de nas de politica unionistă alui Vulcan, cu care erau înțeleși.

Așa numai se explică, și după *intervenția* de formă a Consiliului locotenențial dar mai ales după *răspunsul machiavelic al comitatului*, că Vulcan dă nainte cu politica sa. De aceea îl vedem pe Vulcan intervenind (12 ian. 1835), cu o stăruință vrednică de o mai bună cauză, la comitat în cauza sa dela Gașa și cerând măsuri severe dela comitat împotriva țărânului Moise Cocluba dela Târnova (illendöképpen megfenyíteni, rendelni méltóztassanak), pentru că susține în satul său cauza ortodoxiei.¹²⁾

Biserica ni eră despoiată de credincioși în mod criminal; mai marii bisericești ni erau batjocuriți prin ignorarea intervențiilor și a persoanelor lor, pentru că eră vorba de următorul lucru: *de a ne înfrânge puterea de rezistență națională care, în județul Aradului, începe să-și primească expresiunea unei organizații unitare românești, sub egida episcopiei ortodoxe dela Arad, care obținuse deja episcop român la 1829 și acum, la 1834, eră în plin proces de înțărare. Iar mijlocul de contraacțiune în interesul politicii străinilor nu putea fi altul mai potrivit de a ne strică, decât tocmai sfășierea religioasă a Românilor între oaltă, pe urma cărei sfășieri eră mai sigur că va urma și slăbirea noastră politică. Acesta fu rostul, trist și hotărât antinațional, al episcopului Vulcan, care, prin vânătoarea sa după suflete ortodoxe sub masca și sub pretext național românesc slugea intereselor străinilor mai mult decât neamului românesc din aceste părți.*

(Va urmă.)

¹²⁾ Arhiv. cott Arad. nr. 400/835.

INFORMAȚIUNI.

Societatea corală „Carmen“ în Arad.

Corul societății „Carmen“ din București a dat în 4 Mai Dumineca Tomei, un concert religios în sala Palatului Cultural din Arad. Nainte de masă acest cor a dat răspunsurile liturgice în mod excelent în catedrala noastră de aici. Este de prisos să mai spunem că succesul corului după masă la ore 5 în Palatul Cultural a fost desăvârșit. Sub conducerea ilustrilor maestri *Kiriac și Cucu*, atât cântecele religioase cu melodii evlavioase cât și cântecele populare a electrizat publicul. Sala după fiecare cântare izbucnea în aplauze și aclama pe maestri cât și dulcele solo a dnei Locușteanu. Orașul le-a oferit: dlui Kiriac o jerbă frumoasă de flori, iar princesei Ghica, compozitoarea liturgiei un splendid buchet.

† **Gheorghe Popovici.** Din Oradea-mare am primit vestea tristă că, în spitalul de acolo a decedat preotul nostru din Talpoș, Gheorghe Popovici. Dumnezeu să-l odihnească.

⁹⁾ Arhiv. Epp. nr. 146/834 (actele unirii).

¹⁰⁾ Ibid. nr. 145/834 (fasc. III: 834).

¹¹⁾ Arhiv. cott. Arad: nr. 1719/834.

CONCURSE.

În conformitate cu concluzul Ven. Consistor diecezan, de sub Nr. 1334/924, să scrie concurs pentru deplinirea definitivă a parohiei vacante: **Voivodeni**, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”.

Venitele parohiale sunt:

1. Uzufuctul sesiunii parohiale în estensiunea ei de astăzi, parte arător, parte fânețe; iar dacă sesia se va întregi prin executarea reformei agrare la 32 jugh., va beneficia și de această întregire; 2. Casă parohială cu intravilan și supraedificate; 3. Stolele legale; 4. Birul preoțesc dela 50 Nr. de case câte 30 litre porumb, cari au pământ și câte 15 litre porumb dela acela cari n'au pământ estravilan; 5. Întregirea dotației dela stat.

Parohia e de cl. III-a.

Alesul va solvi toate dările publice, după beneficiul preoțesc; va predica; și va avea să catechizeze în școala primară din comună, — fără altă remunerație din partea parohiei.

Reflectanții vor nainta concursele, — ajustate cu toate documentele prescrise și adresate comitetului par din Voivodeni, — la Oficiul protopopesc ort. român din Ineu (jud. Arad); și se vor prezenta — cu observarea strictă a dispozițiilor Regulamentului pentru parohii, — în careva Duminecă ori sârbătoare, în sf. biserică din Voivodeni, spre a-și arăta dexteritate în oratorie și în cele rituale.

Reflectanții din altă dieceză, — deodată cu cererea de a li-se da voia a se prezenta în biserică, — vor avea să dovedească, că au permisiunea Prea S. Sale dlui Episcop diecezan, de a recurge la această parohie.

Din ședința comitetului parohial, ținută la 17/30 Martie 1924.

Ioan Popovici, m. p.

Pavel Luca, m. p.

adm. par. președ. com. par.

notariul com. par.

În conțelegere cu: *Ioan Georgia* m. p. protopresbiter

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei I-a din **Toracul-mic** (jud. Torontal, Reg. Sârbo-Horvato-Sloven) se publică concurs cu termen de alegere de **45 de zile** dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala.”

Parohia este de clasa I.

Venitele parohiei sunt:

1. Una sesiune parohială constătoare din 30 jug. cadastrale, pământ arător.

2. 75 dinari, rescumpărare de bir.

3. Stolele legale.

4. Eventuală întregire a dotațiunii dela stat, pe care parohia nu o garantează.

Casă parohială nu este. Preotul ales va suporta toate dările publice după beneficiul său din parohie și va fi deobligat să catehizeze la școlile primare din comună, unde va fi designat de către autoritățile competente.

Parohia fiind de clasa I, dela recurenți se cere calificarea prescrisă în concluzul sinodului eparhial de sub Nr. 84/1910. Recursele ajustate regulamentar și eventual cu atestat de serviciu se vor adresa către comitetul parohial din Toracul-mic (Mali-Torak) și se vor înainta Oficiului parohial din Sârcia (Sarca, Reg. S. H. S.), iar reflectanții pe lângă observarea strictă a §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii se vor prezenta în vru-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică, din Toracul mic spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și oratorie. Concurenții din alte dieceze vor

avea să producă act de legitimare dela P. S. Sa dl Episcop al Aradului, că pot recurge.

Comitetul parohial din *Toracul-mic*.

În conțelegere cu: *Gherasim Andru*, administrator.

—□—

1—6

Pentru îndeplinirea parohiei a II-a din **Toracul-mic** (jud. Torontal, Reg. Sârbo-Horvato-Sloven) se publică concurs cu termen de alegere de **45 de zile** dela prima publicare în organul diecezan „Biserica și Școala.”

Parohia este de clasa I.

Venitele parohiei sunt:

1. Una sesiune parohială constătoare din 30 jug. cadastrale, pământ arător.

2. 27 dinari, rescumpărare de bir.

3. Stolele legale.

4. Eventuală întregire a dotațiunii dela stat, pe care parohia nu o garantează.

Casă parohială nu este. Preotul ales va suporta toate dările publice după beneficiul său din parohie și va fi deobligat să catehizeze la școlile primare din comună, unde va fi designat de către autoritățile competente.

Parohia fiind de cl. I, dela recurenți se cere calificarea prescrisă în concluzul sinodului eparhial de sub Nr. 84/1910. Recursele ajustate regulamentar și eventual cu atestat de serviciu se vor adresa către comitetul parohial din Toracul-mic (Mali-Torak) și se vor înainta Oficiului de parohial din Sârcia (Sarca, Reg. S. H. S.), iar reflectanții pe lângă observarea strictă a §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii se vor prezenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare în sf. biserică din Toracul-mic spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și oratorie. Concurenții din alte dieceze vor avea să producă act de legitimare dela P. S. Sa dl Episcop al Aradului, că pot recurge.

Comitetul parohial din *Toracul-mic*.

În conțelegere cu: *Gherasim Andru*, administrator.

1—6

Licitațiune minuendă.

În baza rezoluțiunii Ven. Consistor ort. rom. din Arad, Nr. 838/1924, prin aceasta se escrie licitațiune minuendă, care se va ținea în cancelaria Oficiului ppsc ort. rom. din Ineu, (jud. Arad), Duminecă în 5/18 Mai 1924, la 11 oare a. m. pentru darea în întreprindere a renovărilor, recerute la casa tractuală din Ineu.

Prețul de esclamare Lei 69554

Reflectanții își vor nainta ofertele în scris, în plic închis, adneșând vadiul în numerar și în sumă de 10% dela prețul de esclamare.

Comitetul ppsc își susține dreptul a da lucrările de renovare aceluia întreprinzător, în care va avea încredere și garanță mai bună.

Reflectanții nuși pot forma pretenziune de spese de drum și divină.

Condițiunile, planul și devisul speselor de renovare, se pot vedea la Oficiul ppsc ort. român din Ineu, în ori care zi, până la terminul ficsat pentru licitațiune.

Ineu, la 17/30 April 1924.

Comitetul protopopesc.

Redactor responsabil: **SIMION STANA** asesor consistorial
Censurat: **Prefectura Județului.**